

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Κλειτοριδεκτομή: Το έγκλημα συνεχίζεται

Δρ Γερούκη Αριάδνη

Νομικός, Διδάκτωρ Ιστορίας, Paris 1, Pantheon-Sorbonne, ariadni_g@hotmail.com

Οι κοινωνικοί επιστήμονες μιλούν για ένα «πολιτιστικό αδίκημα», οι διεθνείς οργανισμοί κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου θανατηφόρων μολύνσεων, λόγω των μηδαμινών εγγυήσεων υγιεινής προφύλαξης, οι φεμινιστικές και οι κοινωνικές-ακτιβιστικές οργανώσεις καταγγέλλουν ένα έγκλημα κατά των γυναικών και τα δυτικά κράτη έχουν αρχίσει να την συμπεριλαμβάνουν στην ποινική τους νομοθεσία.

Γνωρίζετε ότι σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (που αποτελεί τμήμα του ΟΗΕ), οι γυναίκες που βρίσκονται στη ζωή αυτή τη στιγμή και έχουν υποστεί κλειτοριδεκτομή, υπολογίζονται ούτε λίγο ούτε πολύ σε εκατόν σαράντα εκατομμύρια. Καθημερινά έξι χιλιάδες νεαρά κορίτσια υφίστανται αυτόν τον ακρωτηριασμό των εξωτερικών γεννητικών τους οργάνων, δηλαδή περίπου δυο εκατομμύρια το χρόνο... Η κλειτοριδεκτομή εντάσσεται στην ευρύτερη κατηγορία των «διαβατηρίων εθίμων», που είναι τα έθιμα που συνοδεύουν το πέρασμα του ατόμου από το ένα κοινωνικό-βιολογικό status σε ένα άλλο. Όμως το ράψιμο του αιδοίου μετά την εκτομή της κλειτορίδας επιφέρει κατόπιν πολλαπλά προβλήματα σε πολλά επίπεδα, με το χειρότερο το θάνατο στα κορίτσια, είτε από το σοκ, είτε από τις μολύνσεις, είτε από επακολουθήσασα αιμορραγία.

Το έθιμο στις κοινότητες αυτές είναι πολύ ισχυρό: Χωρίς κλειτοριδεκτομή στις κοινότητες αυτές τις γυναίκες δεν τις παντρεύεται κανείς και ζουν ως περιθωριακά άτομα μέσα στη κοινότητα, στερούμενες την μητρότητα που κατεξοχήν τις καταξιώνει και τις ενσωματώνει στο σύνολο... Έτσι εξηγείται η σπουδή και η φροντίδα των γονιών και ιδιαίτερα της μάνας για την γρήγορη κλειτοριδεκτομή των κοριτσιών της. Όμως, οι «ξεπερασμένες» εθιμικές πρακτικές δεν ξεπερνιούνται με ποινικές λογικές και κρατική καταστολή, γιατί τα αποτελέσματα είναι ακριβώς τα αντίθετα. Χρειάζεται να καταφύγουμε σε εναλλακτικές μεθόδους και σε ενημερωτικές καμπάνιες των πληθυσμών αυτών.

Διερεύνηση της σεξουαλικής επιθετικότητας σε νέους έλληνες άνδρες

Γιωτάκος Ορέστης, Κωνσταντακόπουλος Γιώργος, Πρεκατέ Βικτωρία

Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης,
giotakos@tri.forthnet.gr

Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της σεξουαλικής επιθετικότητας σε νέους Έλληνες άνδρες, καθώς και η ανίχνευση των παραγόντων με τους οποίους πιθανόν να σχετίζεται το φαινόμενο αυτό.

Μελετήθηκαν δύο δείγματα, το πρώτο με 622 άνδρες ηλικίας $23,5 \pm 2,8$ ετών και το δεύτερο με 375 άνδρες ηλικίας $22 \pm 2,3$ έτη. Στα δύο δείγματα χορηγήθηκαν ξεχωριστά δύο διαφορετικά ερωτηματολόγια, τα οποία σχετίζονταν με την εκδήλωση σεξουαλικής επιθετικότητας, καθώς και με ποικίλες ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις. Τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα και η χορήγηση προαιρετική.

Από το πρώτο δείγμα, το 28% ανέφερε ότι έχει παρενοχλήσει κάποια γυναίκα, το 10% ότι παρενόχλησε σωματικά, με σεξουαλική πρόθεση, κάποια γυναίκα και το 5% παραδέχτηκε πως, πριν την ηλικία των 15 ετών, είχε εξαναγκάσει κάποιο κορίτσι σε σεξουαλική επαφή. Από το δεύτερο δείγμα, το 22% ανέφερε ότι έχει παρενοχλήσει κάποια γυναίκα, το 8% ότι είχε σεξουαλική επαφή με γυναίκα χωρίς τη συγκατάθεσή της, και το 5% ότι είχε σεξουαλική επαφή με γυναίκα χρησιμοποιώντας βία, επειδή η γυναίκα δεν συναινούσε. Τα άτομα που δήλωσαν ότι είχαν κάποιου τύπου σεξουαλική δραστηριότητα με γυναίκα χωρίς τη συγκατάθεσή της, παρουσίαζαν σημαντικά συχνότερα, συναισθηματικά απογοήτευσης, κατάχρηση αλκοόλ, χρήση ναρκωτικών, ψυχιατρικό ιστορικό και εμπλοκή με την αστυνομία.

Τα επίπεδα της σεξουαλικής επιθετικότητας που βρέθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι παρόμοια με αυτά που βρέθηκαν σε χώρες της Αμερικής, Βόρειας Ευρώπης και Αυστραλίας. Η σεξουαλική επιθετική συμπεριφορά έδειξε να σχετίζεται με διαταραχές στο συναίσθημα, αυτοκτονικότητα, χρήση ναρκωτικών ή αλκοόλ, ιστορικό ψυχιατρικής παρακολούθησης και εμπλοκής με το Νόμο. Υποδεικνύεται η εφαρμογή προγραμμάτων που θα αποβλέπουν στην πρόληψη των συμπεριφορών εκείνων που αποτελούν τους κρίκους στον κύκλο της σεξουαλικής κακοποίησης.

Η παράνομη διακίνηση γυναικών ως σεξουαλική κακοποίηση: Το νομικό πλαίσιο στην Ευρώπη

Γούναρης Δ. Ιωάννης,¹ Σακελλάρη Ευανθία²

¹ Δικηγόρος, LLM, Υποψήφιος διδάκτωρ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, jounar8@otenet.gr

² Επισκέπτρια Υγείας, MSc, Υποψήφια διδάκτωρ, Department of Nursing Science, University of Turku, Φινλανδία, sakellari@ath.forthnet.gr

Εισαγωγή: Η παράνομη διακίνηση γυναικών με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση, διεθνώς γνωστή με τον αγγλικό όρο «trafficking», αποτελεί ένα σημαντικό παγκόσμιο θέμα που έχει μάλιστα αναπτυχθεί πολύ γρήγορα τα τελευταία χρόνια. Η παράνομη διακίνηση γυναικών θεωρείται σύγχρονη μορφή σκλαβιάς καθώς και σοβαρή σεξουαλική κακοποίηση των γυναικών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Ως τέτοια αντιμετωπίζεται από μια σειρά προσφάτων κειμένων διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σκοπός: Σκοπός της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αυτής είναι να παρουσιάσει συνοπτικά το νομικό πλαίσιο της αντιμετώπισης των εμπλεκόμενων στην παράνομη διακίνηση καθώς και η εκτίμηση του κατά πόσο αυτό κρίνεται επαρκές για την συνολική αντιμετώπιση του φαινομένου.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση: Η παράνομη διακίνηση γυναικών έχει ως αποτέλεσμα τη βαθμιαία ή ολική καταστροφή της προσωπικότητας μιας γυναίκας και το δικαίωμά της να ζήσει ως ελεύθερο άτομο σε μία πολιτισμένη κοινωνία.

Στην Ευρώπη, διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με το εάν η πορνεία πρέπει να θεωρείται παράνομη και «ανήθικη» ή νόμιμη απασχόληση είναι ένας από τους λόγους που δυσχεραίνουν την υιοθέτηση κοινής νομοθετικής πολιτικής επί του προβλήματος. Από τη σχετική βιβλιογραφία προκύπτουν εκ διαμέτρου αντίθετες προσεγγίσεις από τις «καθο-

λικές» χώρες της Ιβηρικής και τις «ανεκτικές» χώρες της Σκανδιναβίας, ενώ χαρακτηρι-
στικό είναι ότι χώρες όπως η Φινλανδία, η Γαλλία και η Βρετανία δεν έχουν ειδική νομο-
θεσία επί του θέματος, και αντιμετωπίζουν την παράνομη διακίνηση γυναικών στα πλαί-
σια είτε της νομοθεσίας περί πορνείας (Γαλλία) είτε περί παράνομης μετανάστευσης
(Βρετανία). Η χώρα δε όπου η σύνδεση μεταξύ παράνομης διακίνησης γυναικών και σε-
ξουαλικής βίας είναι πλέον σαφής, είναι η Ολλανδία.

Συμπεράσματα: Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να δράσουν αποτελεσματικά αναπτύσσο-
ντας προγράμματα προληπτικών παρεμβάσεων, προστασίας και βοήθειας των γυναικών
που διακινούνται παράνομα, καθώς και διώκοντας και τιμωρώντας τα άτομα που διακι-
νούν παράνομα γυναίκες. Επιπλέον, η παροχή ασφάλειας και βοήθειας στα θύματα είναι
απαραίτητο να συνδυάζεται με μια συστηματική προσπάθεια ευαισθητοποίησης της
κοινωνίας και εξάλειψης αρνητικών σεξουαλικών και ξενοφοβικών στερεοτύπων.

Φροντίδα: Διεθνής Εταιρία Στήριξης Οικογένειας

Δορκοφίκη Ειρήνη

Νόμιμος Εκπρόσωπος «Φροντίδας» maret@mail.gr

Η σεξουαλική κακοποίηση είναι μια μορφή βίας, εντός ή εκτός της οικογένειας. Είναι
παγκόσμιο φαινόμενο, χωρίς γεωγραφικά, φυλετικά ή ταξικά όρια, ηλικία, επάγγελμα, ή
μορφωτικό επίπεδο.

Αποτελεί κλασική περίπτωση παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μάλιστα από
τις χειρότερες, γιατί η τραυματική εμπειρία δύσκολα ξεπερνιέται και οι συνέπειες ακόμα
πιο δύσκολα θεραπεύονται (π.χ. εγκυμοσύνη γυναίκας ή θάνατος μικρού παιδιού).

Τόσο στην Παγκόσμια Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1948), όσο
και η ΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η 4η Παγκόσμια Διάσκεψη του Πεκίνου (1984)
αναγνωρίζουν τη σεξουαλική κακοποίηση ως παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δι-
καιωμάτων και ελευθεριών.

Μάλιστα η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, με Κοινοτική Οδηγία (συνέ-
χεια της 76/207/ΕΟΚ), που πρέπει να γίνει μέχρι τέλος του 2005 εσωτερικό δίκαιο της
Ελλάδος, θεωρείται ποινικά κολάσιμη.

Η Διεθνής Εταιρία Στήριξης Οικογένειας- «ΦΡΟΝΤΙΔΑ» με τις ΣΤΕΓΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ (για
τη φιλοξενία και πάσης μορφής στήριξη σε γυναίκες και παιδιά θύματα κακοποίησης
–σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική– σε ανύπαντρες μητέρες και αναγκα-
στικώς εκδιδόμενες γυναίκες, δηλαδή trafficking) και το ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΨΧΟ-
ΛΟΓΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (για όλη την οικογένεια και για άντρες-θύτες) αντιμετωπίζει ρεαλι-
στικά και το θέμα της σεξουαλικής βίας, η οποία υπάρχει σχεδόν σε κάθε περίπτωση εν-
δο-οικογενειακής βίας.

Παράλληλα με την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, σκοπό έχει την
ανεύρεση των αιτίων που προκαλούν την αντικοινωνική συμπεριφορά του θύτη και την
πρόληψη, η οποία επιτυγχάνεται αφενός με την κατάλληλη μόρφωση των παιδιών από
τις πρώτες τάξεις του σχολείου, αφετέρου με την αλλαγή της νοοτροπίας και της ισχύ-
ουσας νομοθεσίας.

Διερεύνηση της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης σε νέες Ελληνίδες

Μητσοπούλου Ευφροσύνη,¹ Χατζημανώλη Μαρία,¹ Τριανταφύλλου Θεώνη,¹ Γιωτάκος Ορέστης²

¹ Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας, Ρέθυμνο

² Εταιρία Μελέτης & Πρόληψης Σεξουαλικής Κακοποίησης, Αθήνα

psy1235.mh@gmail.com, Giotakos@tri.forthnet.gr

Σκοπός της έρευνας αυτής ήταν η μελέτη του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης σε νέες Ελληνίδες. Για το σκοπό αυτό, χορηγήθηκε σε ανώνυμη και εθελοντική βάση σχετικό ερωτηματολόγιο σε 186 φοιτήτριες, μέσης ηλικίας 21,5 έτη.

Το 65% του δείγματος δήλωσε ύπαρξη σεξουαλικής επαφής μετά την ηλικία των 15, ενώ το 11% ύπαρξη σεξουαλικής επαφής πριν την ηλικία των 15. Το 20% δήλωσε ότι παρενόχλησε με σεξουαλικά υπονοούμενα άνδρα και το 75% ότι παρενοχλήθηκε με σεξουαλικά υπονοούμενα από άνδρα. Το 0,5% δήλωσε ότι χρησιμοποίησε βία σε άνδρα και το 6% ότι υπέστη βία από άνδρα, με σκοπό τη σεξουαλική επαφή. Βρέθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στην αναφερθείσα σεξουαλική παρενόχληση των γυναικών από τους άνδρες και στην βίαιη σεξουαλική συμπεριφορά των ανδρών, ενώ αντίθετα, δεν βρέθηκε αντίστοιχη συσχέτιση που να αφορούσε παρόμοια συμπεριφορά των γυναικών απέναντι στους άνδρες. Τέλος, βρέθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στην ύπαρξη σεξουαλικής δραστηριότητας των γυναικών πριν την ηλικία των 15 ετών και στην εμπειρία βίαιης συμπεριφοράς από κάποιον άνδρα.

Πιστεύουμε ότι η συστηματική και ευρεία διερεύνηση σε μεγάλα ή και ειδικά δείγματα ανδρών και γυναικών είναι απαραίτητη ώστε να διαφωτιστούν περισσότερο οι σχετικά άγνωστες πτυχές του φαινομένου της σεξουαλικής κακοποίησης.

Δημιουργία, εφαρμογή και αξιολόγηση προγράμματος εκπαίδευσης φοιτητών ιατρικής για την ανίχνευση και την αντιμετώπιση της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων

Πετρουλάκη Κική, Ντιναπόγιας Αθανάσιος, Πετρίδου Ελένη

Εργαστήριο Υγιεινής & Επιδημιολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

kpetroul@med.uoa.gr, ntinap@med.uoa.gr

Σκοπός: Η βία μεταξύ των ερωτικών συντρόφων αποτελεί μέγιστο πρόβλημα δημόσιας υγείας. Ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που μπορούν να ληφθούν τόσο για την αντιμετώπιση όσο και για την πρόληψή της είναι η εκπαίδευση του προσωπικού που έρχεται συχνά σε επαφή με θύματα βίας. Στόχος της μελέτης ήταν η δημιουργία, πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός προγράμματος για την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση των μελλοντικών ιατρών στο θέμα της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων.

Υλικό και Μέθοδος: Σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε εφαρμογή ενός 10ωρου εκπαιδευτικού προγράμματος για το θέμα της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων, το οποίο συνίστατο σε θεωρητική κατάρτιση, ομάδα εργασίας και πρακτική άσκηση στην ανίχνευση θυμάτων βίας. Στην εκπαίδευση συμμετείχαν φοιτητές Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ υπήρχε και μια Ομάδα Ελέγχου που παρείχε πανομοιότυπες μετρήσεις με την Ομάδα Εκπαίδευσης, χωρίς όμως να λάβει εκπαίδευση. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης έγινε μέσω ενός μικτού παραγοντικού σχεδίου (2x2), όπου ο χειρισμός της εκπαίδευσης (με/χωρίς εκπαίδευση) έγινε μεταξύ των υποκειμένων και η χρονική στιγμή της μέτρησης (πριν/μετά την εκπαίδευση) εντός των υποκειμένων.

Αποτελέσματα: Τα ευρήματα δείχνουν ότι η γνώση των φοιτητών ιατρικής για το θέμα της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων είναι ελλιπής και πολύ συχνά διαστρεβλωμένη. Επιπλέον, η στάση τους απέναντι στο θέμα φαίνεται να έχει διαμορφωθεί από κοινά στερεότυπα και διαστρεβλωμένες πεποιθήσεις, ενώ εμφανής είναι και η έλλειψη των απαραίτητων δεξιοτήτων για την ανίχνευση και την αξιολόγηση περιπτώσεων θυμάτων βίας, αλλά και την τεκμηρίωση των περιστατικών στον ιατρικό φάκελο των ασθενών-θυμάτων. Είναι, ωστόσο, πολύ ενθαρρυντικό το εύρημα ότι σε μικρό χρονικό διάστημα μπόρεσε –μέσω της εκπαιδευτικής παρέμβασης– να επιτευχθεί σημαντική αύξηση των γνώσεων, αλλά και αξιοσημείωτη αλλαγή στην πλειοψηφία των εσφαλμένων στάσεων και στερεοτύπων των φοιτητών ιατρικής. Να σημειωθεί, πάραυτα, ότι η εκπαίδευση δεν μπόρεσε να τροποποιήσει κάποιες ισχυρά εδραιωμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις κυρίως για τους παράγοντες πρόκλησης της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων.

Συμπεράσματα: Φαίνεται ότι παρά τις σημαντικές ελλείψεις και τα προβλήματα που υπάρχουν και δυσχεραίνουν το έργο της ανίχνευσης και του κατάλληλου χειρισμού περιπτώσεων βίας, η κατάσταση θα μπορούσε να βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό μέσω μιας συστηματικής προσπάθειας ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του ιατρικού προσωπικού. Περαιτέρω έρευνα είναι απαραίτητη προκειμένου να προσδιοριστεί εάν μια μεγαλύτερη χρονικά εκπαίδευση ή μια διαφορετική προσέγγιση θα είχε καλύτερα αποτελέσματα στην τροποποίηση των ισχυρά εδραιωμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων των μελλοντικών γιατρών.

Παιδική σεξουαλική κακοποίηση:

Η εμπειρία ενός ιατροπαιδαγωγικού κέντρου

Καλτσά Αργυρώ, Σπανού Αντωνία, Σκαρλάτου Ξανθή, Ταγκούλη Ευδοκία,
Στουρνάρας Αριστείδης, Ρούσσου Αλεξάνδρα, Καραγιάννη Σταυρούλα

*Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Αθηνών, Δ΄ Παιδοψυχιατρικό Τμήμα, Παιδοψυχιατρικό
Νοσοκομείο Αττικής rkaltsa@yahoo.com*

Τα σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά και έφηβοι αποτελούν μια πολύ ετερογενή ομάδα, για την οποία ισχύουν ελάχιστες γενικεύσεις. Η σεξουαλική κακοποίηση αποτελεί ένα από τα αιτήματα των γονέων που απευθύνονται στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Αθηνών του ΠΝΑ. Συχνά το αίτημα είναι διαφορετικό (αγχώδης διαταραχή, ενούρηση, διαταραχές συμπεριφοράς, διαζύγιο) και το θέμα της σεξουαλικής κακοποίησης αναδύεται σταδιακά κατά την εκτίμηση ή τη θεραπευτική προσέγγιση του παιδιού ή του εφήβου. Από την άλλη μεριά, η σεξουαλική κακοποίηση παιδιού μπορεί να είναι μια κατασκευασμένη κατηγορία ενός γονέα για τον άλλο στη διαμάχη της κηδεμονίας των παι-

διών. Οι περισσότερες περιπτώσεις παιδιών/εφήβων που παρακολουθήθηκαν στο Κέντρο μας αφορούν σε κακοποίηση κοριτσιών και αγοριών από τον πατέρα και οι ηλικίες κυμαίνονται από 3 έως 15 έτη. Η πολύχρονη εμπειρία του Κέντρου μας από τη συνεργασία με παιδιά/εφήβους, γονείς και δικαστικές αρχές δείχνει την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός νομικά θεσμοθετημένου πρωτοκόλλου για την αντιμετώπιση περιπτώσεων σεξουαλικής κακοποίησης, που να περιλαμβάνει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, να αποφεύγει χρονοβόρες διαδικασίες και να προστατεύει νομικά, πρώτα το παιδί-θύμα και έπειτα τους ειδικούς που εμπλέκονται. Απαραίτητη κρίνεται ακόμα η δημιουργία ενός πλαισίου στήριξης της οικογένειας και μιας εξειδικευμένης υπηρεσίας που να έχει ως αντικείμενο την παιδική και εφηβική σεξουαλική κακοποίηση.

Η κακοποίηση μετά την κακοποίηση... παρουσίαση κλινικής περίπτωσης

Σπανού Αντωνία, Καλτσά Αργυρώ, Σκαρλάτου Ξανθή, Ταγκούλη Ευδοκία,
Στουρνάρας Αριστείδης, Ρούσσου Αλεξάνδρα, Καραγιάννη Σταυρούλα

*Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Αθηνών, Δ' Παιδοψυχιατρικό Τμήμα, Παιδοψυχιατρικό
Νοσοκομείο Αττικής rkaltsa@yahoo.com*

Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση αποτελεί μια πολύπλοκη εμπειρία ζωής, δεν είναι απλά μια διάγνωση, ούτε μια διαταραχή. Όταν η σεξουαλική κακοποίηση συμβαίνει μέσα στην οικογένεια ή όταν χρησιμοποιείται ως μέσο διεκδίκησης των παιδιών σε περιπτώσεις διαζυγίου και επιμέλειας, το παιδί βρίσκεται να πρέπει να αντιμετωπίσει, πέρα από το ψυχικό τραύμα και την απόγνωση, το φόβο και την ευθύνη ότι η οικογένειά του θα διαλυθεί εξαιτίας του. Παρουσιάζεται κλινική περίπτωση σεξουαλικά κακοποιημένων αδερφών νηπιακής ηλικίας. Αναδύεται ο προβληματισμός του παιδοψυχιάτρου-θεραπευτή σχετικά με την ικανότητα παιδιών αυτής της ηλικίας να συνεργαστούν σε ένα τόσο πολύπλοκο πρόβλημα και τη θέση τους απέναντι στις οικογενειακές διαμάχες και στο βάρος της ευθύνης της μαρτυρίας τους.

Η πνευματική διάσταση στη θεραπεία από τη σεξουαλική κακοποίηση

DrAphrodite Matsakis, PHD

Κλινική Ψυχολόγος και συγγραφέας, Wheaton, Maryland, USA www.matsakis.com

Οι περισσότεροι επαγγελματίες υγείας αποφεύγουν το υπαρξιακά και πνευματικής φύσεως θέματα, που σχετίζονται με το νόημα της ζωής, εξαιτίας του χάσματος μεταξύ θρησκείας και ψυχολογίας. Οι περισσότεροι επαγγελματίες είναι ηθικά δεσμευμένοι να παραμείνουν ουδέτεροι σε τέτοια θέματα, και, εκτός από τους ποιμαντορικούς συμβούλους, οι περισσότεροι δεν είναι εκπαιδευμένοι στους τομείς της θρησκείας, φιλοσοφίας και πνευματικότητας. Επίσης, οι πεποιθήσεις σε αυτούς τους τομείς είναι πολύ προσωπικές και ευαίσθητες και είναι εύκολο οι επαγγελματίες να παρεξηγηθούν από τους πελάτες τους και άθελά τους να τους προσβάλλουν.

Παρόλα αυτά, για ανθρώπους που έχουν επιζήσει από τραύμα, το συναισθηματικό και το πνευματικό συχνά επικαλύπτονται. Άνθρωποι που έχουν περάσει από εμπειρίες ζωής και θανάτου ή που χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν τεράστια φορτία και τους περιορισμούς των ανθρωπίνων δυνάμεων συχνά χρειάζονται και θέλουν να μιλήσουν για τη φύση του καλού και του κακού στον κόσμο και θέλουν να έχουν ένα νόημα στη ζωή.

Έτσι, αν θέλουν οι πελάτες να συζητήσουν πνευματικά ή υπαρξιακά θέματα που έχουν αντίκτυπο στην ευημερία τους, χρειάζεται οι επαγγελματίες υγείας να ακούσουν προσεκτικά και να τους υποστηρίξουν στις προσπάθειές τους να κατανοήσουν τον κόσμο και να βρουν νόημα. Ενώ οι ψυχοθεραπευτές δεν έχουν τα προσόντα να είναι πνευματικοί ή θρησκευτικοί σύμβουλοι, μπορούν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να εντοπίσουν τα πνευματικά ζητήματα που τους απασχολούν.

Το παρόν δεν αποπειράται να λειτουργήσει ως πνευματικός ή θρησκευτικός οδηγός, ούτε να προωθήσει συγκεκριμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις ή πνευματικό προσανατολισμό, αλλά ούτε καν να υπονοήσει ότι ένα άτομο χρειάζεται να ασχολείται με αυτά τα ζητήματα. Κάποια άτομα, πράγματι, δεν ασχολούνται με τέτοια θέματα. Επιπλέον το υλικό που παρουσιάζεται δεν υπονοεί ότι η πνευματικότητα είναι προϋπόθεση για συναισθηματική υγεία ούτε ότι είναι κριτήριο ατομικής αξίας.

Δεδομένης της μεγάλης ποικιλίας σε πνευματικούς προσανατολισμούς είναι δυνατό κάποιο από το υλικό που παρουσιάζεται εδώ να είναι προσβλητικό ή ασύμφωνο με τις δικές σας πνευματικές πεποιθήσεις. Όμως, ο σκοπός του παρόντος δεν είναι να «προσηλυτίσει» οποιονδήποτε σε κάποια συγκεκριμένη θρησκευτική-πνευματική κατεύθυνση ή να διασύρει κάποια συγκεκριμένη πίστη, αλλά να βοηθήσει τους αναγνώστες να εξερευνήσουν και να εξετάσουν τη νοοτροπία τους και το αντίκτυπο του στρες και τραύματος στην πνευματικότητα και την αίσθηση του νοήματος της ζωής.

ΔΙΑΣΩΣΗ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΑΠΟ ΣΤΡΕΣ/ΤΡΑΥΜΑ: ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΝΟΗΜΑ

1. Πιθανά οφέλη στην ψυχική υγεία από την πνευματικότητα και το νόημα της ύπαρξης

Τιμή στην ατομικότητα, τα μοναδικά ταλέντα και την προσωπικότητα
 Ανακούφιση από την απελπισία και απόγνωση
 Παρηγοριά στην αντιμετώπιση παλιάς θλίψης από το παρελθόν ή νέας απώλειας
 Παροχή μιας αίσθησης τάξης στη ζωή
 Ενοποίηση προ- και μετα-τραυματικών εμπειριών
 Ένωση με τους άλλους και τη κοινότητα
 Παροχή ενός σημείου εστίασης στη ζωή πέρα από το ακραίο στρες.

2. Πιθανά εμπόδια στην πνευματικότητα/εύρεση νοήματος

Αίσθημα ότι τα θρησκευτικά ή πνευματικά σας πιστεύω σας απογοήτευσαν
 Αίσθημα ότι εσείς αποτύχατε στα πνευματικά/θρησκευτικά σας πιστεύω
 Ανάγκη για προσωπική και μοναδική (παρά γενική) εξήγηση: Αποτυχία των γενικόλογων/εύκολων σλόγκαν/κοινοτυπιών να απαλύνουν την εσωτερική σας αγωνία και να σας παρέχουν καθοδήγηση
 Ψυχολογικές θεωρίες κινήτρων που δεν περιλαμβάνουν τα πνευματικά κίνητρα
 Συνδυασμός ποικίλων πνευματικών πρακτικών ως μέσο να ξεφεύγει κανείς από τα συναισθήματα (κυρίως τη θλίψη) χωρίς την αίσθηση ότι είναι επικεντρωμένος στον εαυτό του.

3. Πνευματική «Ενοχή στο Θύμα»

Το να βλέπετε το ακραίο στρες (ή ψυχολογικά/ιατρικά προβλήματα) ως

- A. Ένα τρόπο ανταπόδοσης ή τιμωρίας για αμαρτίες/σφάλματα
 B. Ένα θεϊκά καθορισμένο τρόπο για πνευματική/συναισθηματική ανάπτυξη

Εστίαση στην αποτυχία του θύματος να εκπληρώσει κάποια θρησκευτικά ή πνευματικά ιδανικά κατά τη διάρκεια ή μετά το τραύμα

4. Πώς να διασώσετε δυνάμεις μετά το τραύμα

Γράψτε μία πνευματική αυτοβιογραφία: Περιγράψτε τα πνευματικά σας πιστεύω και τις εμπειρίες σας καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής σας. Ποιες ήταν οι βασικές εμπειρίες που επηρέασαν τα πνευματικά σας πιστεύω και την αίσθηση του σκοπού της ζωής σας; Περιγράψτε το αντίκτυπο του στρες/τραύματος στις πεποιθήσεις σας και το σκοπό της ζωής σας.

Γράψτε για τις ακόλουθες ερωτήσεις: Ποια η θέση σας στα θέματα καλού και κακού στον κόσμο; Στο ότι αθώοι άνθρωποι υποφέρουν; Στα συναισθήματα του θυμού και ότι το σύμπαν σας πρόδωσε ή σας εγκατέλειψε;

Σκεφτείτε, γράψτε ή μιλήστε για τα προσωπικά σας πιστεύω και εντοπίστε τις πηγές της σύγχυσης, της βεβαιότητας και της ελπίδας. Απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις: Πώς εξελίχθηκα ως άτομο και ως αποτέλεσμα του στρες ή τραύματος; Τι μπορώ να κάνω τώρα που εν μπορούσα να κάνω πριν το τραύμα; Τι μπορώ να προσφέρω στους άλλους ως αποτέλεσμα της οδύνης που πέρασα; Είναι το τραύμα η ταυτότητά μου; Έγινε ποτέ το τραύμα ο «θεός» μου ή η «ανώτερη δύναμή» μου; Έχει γίνει το τραύμα η κύρια οργανωτική αρχή της ζωής μου ή το κεντρικό σημείο της προσοχής μου; Αν ναι, σε ποιο βαθμό και ποιους τομείς της ζωής μου;

Τι είναι αυτό που σας κάνει ευτυχισμένους/ες- δηλαδή τα όνειρα, οι στόχοι σας; Πώς σας επηρεάζει το τραύμα στο να ακολουθείτε αυτό που σας κάνει ευτυχισμένους; Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι μπορείτε να το ακολουθήσετε; Τι θα χρειαστεί από εσάς για να ακολουθήσετε αυτό που σας κάνει ευτυχισμένους; Ποια είναι τα εμπόδια για να πετύχετε τους στόχους και τα όνειρά σας;

Η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε παιδιά-θύματα σεξουαλικής κακοποίησης

Γούλα Ζωή

Εργοθεραπεύτρια, Κέντρο Ημέρας «Ομόνοια», Κλίμακα, zoe_goula@hotmail.com

Η εργοθεραπευτική ανάληψη αποτελεί αναπόσπαστη παρέμβαση στη θεραπευτική προσέγγιση σε παιδιά-θύματα σεξουαλικής κακοποίησης. Η εργοθεραπεία προσφέρει τα κατάλληλα έμπυχα και άψυχα μέσα, τα οποία εκπαιδεύουν και παροτρύνουν το παιδί να συμμετέχει ενεργά σε όλους τους τομείς της ζωής του (δραστηριότητες καθημερινής ζωής, σχολείο, παιχνίδι). Ο εργοθεραπευτής βοηθάει, υποστηρίζει και παροτρύνει το παιδί να καταπιαστεί με θεραπευτικές δραστηριότητες, σε ένα ασφαλές περιβάλλον, στο οποίο του επιτρέπεται να μειώσει και να προσαρμόσει τις επιπτώσεις του τραύματος της σεξουαλικής κακοποίησης στη ζωή του. Η πορεία της εργοθεραπευτικής παρέμβασης που περιγράφεται στηρίζεται στο εννοιολογικό μοντέλο «Η προσαρμογή μέσα από το έργο» καθώς και στο συμπεριφορικό και ψυχοκοινωνικό πλαίσιο αναφοράς. Το κύριο θεραπευτικό μέσο που χρησιμοποιείται είναι το παιχνίδι, ένα μέσο τόσο οικείο στο παιδί και συνάμα τόσο χρήσιμο για την ανάπτυξή του.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ΑΦΙΣΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ: «Μυστικό ΟΧΙ ΠΙΑ»

Όνοματεπώνυμο & (αρ. έργων)	Ηλικία	Επάγγελμα	Τηλέφωνο	E-mail
01 Καραλαζάρου Αικατερίνη (3)	24	Γραφίστρια	210-5313819, 6945662328	nina_salonica@yahoo.com
02 Τριανταφυλλιάκος Γιώργος (2)	25	Υποψ. Διδ. Τμ. Πληρ/ική, ΑΠΘ	2310-224388	gtrianta@gmail.com
03 Τσολεφίδης Χρήστος(5)	31	Γραφίστας	2310-928233, 6947828775	tsolerman@hotmail.com
04 Κουρούπης Αθανάσιος (1)	24	Γραφίστας	210-9572357	magicalmeat@gmail.com
05 Κανούτος Φίλιππος (2)	32	Γραφίστας	2310-482215	filipcrafft@yahoo.gr
06 Παναγιωτίδης Μιχάλης (1)	25	Αρχιτεκτονας	6946028910	Mixalix2000@yahoo.gr
07 Κωστή Κορίνα (2)	25	Μεταπτυχιακή φοιτήτρια	6978024611	korina_kourti@yahoo.com
08 Κωλέττης Βασίλης (2)	26	Σκιτογραφός	6974956850	tr3spassa@yahoo.com
09 Σταυρίδης Στέφανος (1)	29	Γραφίστας	6938842232	stefasgr@yahoo.com
10 Βακαλιός Κωνσταντίνος (3)	49	Δημιουργικό γραφείο	210-9954354, fax: 210-9948438	info@ctsdesign.gr
11 Καλομοίρη Ειρήνη-Μαργαρίτα (5)	23	Φοιτήτρια ΤΕΙ Γραφιστικής	6979774743	rimo642@yahoo.com
12 Γκάζης Δημήτριος (2)	28	Γραφίστας	6974145857	design@graphopress.com
13 Χαχούλια Χρυσάνθη (10)	22	Γραφίστρια	210-9589528	Ch16mmeO@yahoo.gr
14 Τσιππίσης Γιάννης (2)	25	Γραφίστας	210-9832290, 6979640313, fax: 210-9832290	design@outgun.com
15 Χουβαρδά Στέλλα (2)	45	Γραφίστρια	210-8037199, 6997231331	shouvarda@bousvias.com
16 Μαϊνάρης Νικόλαος (1)	29	Γραφίστας	210-3841585, 6977738576	mainarisnikos@hotmail.com
17 Τζεβάρος Δημήτριος (3)	-	Σχεδιαστής Γραφ. Τεχνών	6974078841	Mr_76dragons@yahoo.com
18 Σωτηρόπουλος Δημήτριος (1)	39	Γραφίστας	210-7703518, fax: 210-7703519	info@moebius.gr
19 Τσίτρας Γιώργος (1)	28	Γραφίστας	210-7016392, 6934636669	gtsitras@yahoo.com
20 Κουτάλας Γιάννης (2)	24	Γραφίστας	210-2221171	spoon.john@gmail.com
21 Πατέρης Στέφανος (1)	30	Γραφίστας	210-9763131, 6972214824	spat@adworks.gr
22 Διαμαντή Φλώρα (2)	37	Ζωγράφος	210-7651691, 6977054001	Floraart2@yahoo.gr
23 Ποταμιδής Στέφανος (1)	38	Γραφίστας	2310-482215, 2310-616413	welcome@colibri.gr
24 Λωλή Σταυρούλα (2)	-	Γραφίστρια	210-57594886972708944	slo010@hotmail.gr
25 Αντωνόπουλος Ιωάννης (3)	22	Φοιτητής	210-5753544	giannis_anto@yahoo.gr
26 Σεξένια Αφροδίτη (1)	27	Ζωγράφος	210-4412128, 6937433559	afrosezenia@in.gr
27 Χατζούδης Ηλίας (2)	23	Γραφίστας-Εικονογράφος	210-7661258, 6942634844	creationsgr@in.gr
28 Κυριακόπουλος Χρήστος (5)	27	Ζωγράφος	210-2759872, 6979457202	ckdliniozos@yahoo.gr
29 Βασιλείου Λαέρτης-Αντώνης(2)	21	Φοιτητής αρχιτεκτονικής	210-6996012, 6938776997	sinzirosan@yahoo.gr
30 Αθανασόπουλος Σπύρος (1)	26	Γραφίστας	210-6542142	_athanassopoulos@yahoo.com
31 Μαυρογιάννη Άννα (5)	23	Αρχιτέκτονας	210-9018512, 6977288031	Mavrogianni.anna@gmail.com
32 Παναγιωτίδης Μιχάλης (1)	24	Αρχιτέκτονας	6946028910	Mixalix2000@yahoo.gr
33 Χατζηχαράλαμπος Βασ. (2)	35	Καθηγήτρια	210-7649225, 6974076762	Misirfou1970@yahoo.com
34 Θραβάλου Σταυρούλα (5)	22	Φοιτήτρια αρχιτεκτονικής	210-9570841, 69770602644	stral@mycosmos.gr
35 Σόγκας Ευγένιος (5)	50	Ιδιωτική Υπάλληλος	210-5127141, 69444542061	
36 Σωτηράκος Κωστής (4)	25	Φοιτητής Γραφιστικής	210-8215135, 6974661239	exandas@ath.forthnet.gr

37	Τρουμπέτα Αραά (5)	23	Γραφίστρια	210-6746643, 697248860	afeatroubeta@hotmail.com
38	Βασάρα Πέγκυ (4)	24	Γραφίστρια	69447554690 (?)	pegoula_graphic@yahoo.com
39	Χατζηγεωργίου Ελένη (1)	26	Ψυχολόγος	210-6465185	Elenichatz165@hotmail.com
40	Θεωδορίδης Μύρων (4)	21	Σπουδαστής Γραφιστικής	210-9409691, 6997013656	info@mirondesign.com
41	Κλένδρου Δημήτρα (1)	33	Εκπαιδευτικός, Γραφίστας	24210-28762, 6932627325	dimitraki@yahoo.gr
42	Χατζηιορδάνη Παντελής (1)	31	Γραφίστας	210-7480665, 6974728122, fax: 210-7704400	pandelis@worknet.gr
43	Χρυσικοπούλου Γιούτσου (2)	-	Γραφίστρια	210-3216050	-
44	Αρβανίτης Δημήτριος	57	Γραφίστας	210-6458990, 210-2017057, 6945220129	aretoussaki@hotmail.com
45	Αρβανίτη Αρετούσα (2)	39	Γραφίστας	6974074110	apostolidisd@hol.gr
46	Παπαδόπουλου Σοφία (1)	27	Γραφίστας	2310-254017, 6944127810	Sofialougr@yahoo.com
47	Τσιπούρας Δημήτρης (1)	25	Γραφίστας	210-6897423, 6993162554	tsipoutasdimitris@yahoo.gr
48	Γαλανούδης Σπαμάτης (1)	27	Σχεδιστής	6942050545	cenobyte@ath.forthnet.gr
49	Πενταράκη Αλεξάνδρα & Μπούτης Μιχαήλ (4)	28	Ψυχολόγος	210-7293413, 6978925972	apentaraki@yahoo.com
50	WELFARE ACTION HELAS	55	Γραφίστας		
51	«Πρόγραμμα Αγαπώ τα Παιδιά» (1)	-	Συντ. Κερακώστα Ασπασία	210-9014917, fax: 210-9014161	Headoffice@proeuropa.gr
52	Κονελόπουλος Κώστας (5)	21	Γραφίστας	210-2928824, 6946280080	kkanelopoulos@yahoo.gr
53	Τριβιζός Χρήστος (2)	30	Γραφίστας	210-9302991, 6973023058	Juz1975@yahoo.gr
54	Αφιεράτου Μαρία (1)	19	Φοιτήτρια Ματευτικής	210-4630352	livie@netonline.gr
55	Αραμπατζή Στυλιανή (2)	25	Γραφίστρια-Web Designer	0044770583824	stella_arabatz@yahoo.com
56	Παπαθανασίου Αγγελική (3)	26	Φοιτήτρια Γραφιστικής	210-2915506, 6974679338	-
56	Ντενίκη Χριστίνα & Σεργιάνης Δημήτριος (4)	29	Φωτογράφος		
57	Μαζαραάκη Σοφία (1)	36	Γραφίστας	210-2130712, 6974679338, 6973450851	s_mazaraki@yahoo.gr
58	Αχτύπη Χριστίνα (5)	35	Γραφίστας	210-7516519, 6974885088	C_achtypi@freemail.gr
59	Χελιά Σταυρούλα (1)	-	-	210-6401189, 6944314751	
59	Χελιά Σταυρούλα (1)	26	-	697 3358762	
60	Μιλτιάδης Βασίλειος (3)	29	Γραφίστας	697 4466714fax: 2310 427832	Miltiadis_b@yahoo.com
61	Παναγιώτης Ψυχργιάς (1)	27	Γραφίστας	210-2752579	panpsic@yahoo.com
63	Αμπλιανίτης Νίκος (2)	53	Γραφίστας	210-9311201, 6973686570, fax:210-9311201	funartistudio@yahoo.gr
64	Δημοπούλου Βούλα (3)	27	Εικονογράφος	6979348496	kgiannirh@yahoo.gr
65	Ομάδα Εργοθεραπείας, Κλίμακα Κέντρο Ημέρας "Ομόνοια" (3)	-	-	210-5242160	omonoia@klimaka.org.gr
66	Γατανάρου Ιωάννα (1)	23	Εργοθεραπεύτρια	6978810089	ioanofski11@hotmail.com
67	Κουτσογιαννίστου Κυριάκος (1)	32	Γραφίστας	210-2835182, 6944722826	kiakos193@yahoo.gr
68	Κάλκου Λίρα (1)	31	Art Director	210-2847838	
69	Τσαμπουκάς Θεανώσης (5)	34	Γραφίστας	2310519915	dolphin3@otenet.gr
70	Ευαγγελοπούλου Κατερίνα (1)	38	Γραφίστρια	6946108406, 2421062464	
71	Ντιναπόγας Θεανώσης (1)	33	Ψυχολόγος	210-7462077	ntinap@med.uoa.gr